

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Davida Hipšra a soudců JUDr. Tomáše Foltase a JUDr. Pavla Molka v právní věci žalobkyně: **MUDr. M. D.**, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 376/1, Praha 2, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2017, č. j. 1 Ad 11/2016 - 42,

t a k t o :

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2017, č. j. 1 Ad 11/2016 - 42, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I.

[1] Rozhodnutím ze dne 26. 1. 2016, č. j. MPSV-2016/16427-911, Ministerstvo práce a sociálních věcí zamítlo odvolání žalobkyně a potvrdilo rozhodnutí Úřadu práce České republiky – krajské pobočky pro hlavní město Prahu ze dne 1. 10. 2015, č. j. 45750/2015/AAE, kterým jí nebyla přiznána dávka pomoci v hmotné nouzi – příspěvek na živobytí.

II.

[2] Žalobkyně podala proti výše uvedenému rozhodnutí žalobu u Městského soudu v Praze a současně požádala o ustanovení zástupce. Usnesením ze dne 4. 4. 2017, č. j. 1 Ad 11/2016 - 42, městský soud zamítl návrh žalobkyně na ustanovení zástupce.

[3] V odůvodnění usnesení městský soud uvedl, že z hlediska majetkových poměrů žalobkyně splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků, tedy splňuje první z předpokladů pro ustanovení zástupce. Proto se dále zabýval otázkou, zda je ustanovení právního zástupce nezbytně zapotřebí k ochraně práv žalobkyně. Z obsahu žaloby je zřejmé, jaké rozhodnutí a z jakého důvodu napadá, co žalobkyni vedlo k podání žaloby a čeho chce svým podáním dosáhnout. Lze tedy konstatovat, že žalobkyně se dostatečně kvalifikovaným způsobem obrátila na soud a svými vlastními úkony učinila vše, co mohla k ochraně svých práv učinit. Navíc v řízení o žalobě není povinností účastníka řízení být zastoupen advokátem. Nadto městský soud uvedl, že je mu z jeho úřední činnosti známo, že žalobkyně podala u městského soudu více žalob, a to ve věcech, které jsou si po skutkové i právní stránce velmi blízké. V několika z těchto věcí již bylo soudem rozhodnuto, přičemž soud vždy rozhodoval výhradně na základě žaloby podané samotnou žalobkyní, aniž by bylo třeba žalobu jakkoliv doplňovat či upřesňovat. Při ústních jednáních byla vždy žalobkyně osobně přítomna a veškerá aktivita při jednání byla omezena na stručné konstatování, že žalobkyně trvá na písemném vyhotovení žaloby. S ohledem na uvedené dospěl městský soud k závěru, že v případě žalobkyně není ustanovení právního zástupce nezbytně zapotřebí k ochraně jejích práv a to i při zvážení vyššího věku a zdravotního omezení žalobkyně.

III.

[4] Proti tomuto usnesení podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) v zákonné lhůtě kasační stížnost. V ní namítala, že přestože má vysokoškolské vzdělání, jen stěží je schopna v 78 letech nastudovat sociální a správní právo tak, aby mohla reagovat na veškeré právní skutečnosti při soudním jednání. Dále vyjádřila obavu, že při soudním jednání by mohl být porušen právní princip rovnosti účastníků, pokud by neměla právní pomoc s výkladem právních předpisů.

IV.

[5] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[6] Kasační stížnost je důvodná.

[7] Nejvyšší správní soud na úvod konstatuje, že netrval na povinném zastoupení stěžovatelky advokátem v řízení o kasační stížnosti. Podle konstantní judikatury zdejšího soudu není třeba trvat na podmínce povinného zastoupení v situaci, kdy je předmětem kasačního přezkumu rozhodnutí, jímž byl zamítnut návrh na ustanovení zástupce (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 - 41, publikovaný pod č. 486/2005 Sb. NSS, ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, ze dne 25. 4. 2007, č. j. 9 As 3/2007 - 77, ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, a ze dne 31. 10. 2012 č. j. 4 As 64/2012 - 14).

pokračování

[8] Podstatou kasační stížnosti je nesouhlas stěžovatelky s posouzením právní otázky splnění zákonných podmínek pro ustanovení zástupce ze strany městského soudu.

[9] Podle § 35 odst. 8 s. ř. s. navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.

[10] Zákon tedy předpokládá splnění dvou podmínek pro ustanovení zástupce. První podmínkou je splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků, druhou nezbytnost ochrany práv účastníka řízení. Skutečnost, že stěžovatelka splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, je v daném případě nesporná. Městský soud však neshledal splnění druhé podmínky, když dospěl k závěru, že zastoupení není nezbytně třeba k ochraně práv stěžovatelky, jelikož tato je schopna se kvalifikovaně hájit a zajistit si náležitou obranu svých práv v řízení.

[11] Nejvyšší správní soud se s posouzením městského soudu neztotožňuje. Požadavek komplexního posouzení skutkových okolností při rozhodování soudu o návrhu na ustanovení zástupce účastníku řízení vyplývá z konstantní judikatury zdejšího soudu. V rozsudku ze dne 29. 2. 2004, č. j. 6 Azs 19/2003 - 45, publ. pod č. 492/2005 Sb. NSS, Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že „[r]ozhoduje-li soud o návrhu na ustanovení zástupce účastníka pro řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu (§ 35 odst. 7 s. ř. s.), zabývá se komplexně tím, zda je takového zastoupení třeba k ochraně práv tohoto účastníka řízení. Založí-li své rozhodnutí o zamítnutí návrhu pouze na tom, že v daném řízení není zastoupení podle zákona povinné a v důsledku zásady koncentrační nelze žalobní body již podané žaloby rozšiřovat, zatěžuje řízení vadou spočívající v neúplně zjištěném skutkovém stavu věci [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.], která mohla mít za následek nezákonnost rozhodnutí. V rozsudku ze dne 3. 4. 2013, č. j. 6 As 23/2013 - 9, pak svůj závěr formuloval do právních vět: „Při rozhodování o žádosti o ustanovení zástupce pro řízení ve věcech důchodového pojištění a sociálního zabezpečení musí soud komplexně posoudit konkrétní okolnosti daného případu a v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva vzít v úvahu mimo jiné zastoupení druhé strany sporu, obtížnost procesních postupů, obtížnost řešených právních otázek, složitost dokazování, vzdělání a zkušenosti stěžovatele, jeho profesi, schopnost argumentace ve sporu a důležitost sporu pro stěžovatele. V případě uplatňování ochrany základního práva na přiměřené hmotné zabezpečení při nezpůsobilosti k práci (čl. 30 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) zpravidla platí, že jde o spor, jehož výsledek je pro žalobce existenčně důležitý, přitom na straně druhé stojí specializovaný správní orgán, jenž v těchto typech řízení pravidelně jako žalovaný vystupuje a disponuje nesrovnatelně vyšší mírou odbornosti a zkušenosti se soudním řízením správním. Proto je zpravidla namístě žalobci, splňuje-li předpoklady pro osvobození od soudních poplatků (§ 35 odst. 8 s. ř. s.) a není-li schopen se sám účinně hájit, zástupce na jeho žádost ustanovit.“

[12] Stěžovatelka u městského soudu uplatňuje ochranu svého základního práva na pomoc v hmotné nouzi (čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod) nezbytnou k zajištění základních životních podmínek. V daném případě se jedná o spor, jehož výsledek je pro stěžovatelku existenčně důležitý (starobní důchod jakožto primární příjem

nepokrývá ani náklady na bydlení), přitom na straně druhé stojí specializovaný správní orgán, jenž v těchto typech řízení pravidelně jako žalovaný vystupuje a disponuje vyšší mírou odbornosti a zkušenosti se soudním řízením správním. Přestože vzdělání stěžovatelky a argumentační schopnosti zřejmě z podání v souvislosti s tím, že stěžovatelka již má zkušenost s vedením soudních sporů v podobných věcech, přisvědčují tomu, že by se mohla v dané problematice orientovat, nelze na základě těchto okolností dospět k závěru, že stěžovatelka již nepotřebuje k ochraně svých práv právní pomoc. Rovněž tak tomuto závěru nenasvědčuje městským soudem uváděná skutečnost, že v jiných řízeních soud vždy rozhodoval výhradně na základě žaloby podané samotnou stěžovatelkou a že při ústních jednáních se veškerá aktivita stěžovatelky omezila na stručné konstatování, že trvá na písemném vyhotovení žaloby. Nejvyšší správní soud se neztotožňuje s tím, že městským soudem zmiňovaná řízení jsou si po skutkové a právní stránce velmi blízká. Tato řízení se liší v tom, že jde o různé dávky pomoci v hmotné nouzi za různé měsíce. Při posuzování nároku na různé dávky pomoci v hmotné nouzi v jednotlivých měsících totiž správní orgán hodnotí jiné rozhodné skutečnosti (příjmy, náklady na bydlení, snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním, celkové sociální a majetkové poměry) z jiného období (rozhodné období určuje § 10 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů). Nadto zákon o pomoci v hmotné nouzi umožňuje pružně reagovat na aktuální příjmovou situaci žadatele o dávku a společně posuzovaných osob prostřednictvím institutu podstatného poklesu příjmu, jehož existenci je třeba při každé žádosti o dávku zvažovat. Vzhledem k tomu, že rozhodné skutečnosti pro posouzení nároku na dávku pomoci v hmotné nouzi nemusí být v různých měsících shodné, není možné dospět k závěru, že stěžovatelka bude nyní schopna identifikovat, v čem spočívá právní problém. Okolnost, že stěžovatelka vede jiné spory týkající se dávek pomoci v hmotné nouzi, také žádným způsobem nenasvědčuje, že stěžovatelka bude schopna rozpoznat a vznést námitky porušení procesních postupů a procesních práv. Přestože je stěžovatelka vysokoškolsky vzdělaná, je třeba vzít v úvahu její vysoký věk a zdravotní omezení, které přisvědčují nezbytnosti kvalifikovaného právního zastoupení (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 5. 2016, č. j. 6 As 84/2016 – 12, a ze dne 18. 5. 2016, č. j. 6 As 82/2016 – 13).

[13] V posuzovaném případě tak podle Nejvyššího správního soudu stěžovatelka splňuje druhou podmínku § 35 odst. 8 s. ř. s., a sice že ustanovení zástupce je nezbytně třeba k ochraně jejích práv. Pokud je naplněna rovněž první podmínka citovaného ustanovení (předpoklady pro osvobození od soudních poplatků), soud takové osobě zástupce ustanoví i v případě, že se jedná o řízení, v němž není právní zastoupení obligatorní.

[14] Nejvyšší správní soud s ohledem na výše uvedené napadené usnesení městského soudu podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Městský soud je v dalším řízení vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.).

[15] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne městský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

pokračování

7 As 130/2017 - 11

V Brně dne 31. května 2017

Mgr. David Hipšr
předseda senátu